

2.3.3 Ukrepi za učinkovitejši inšpekcijski nadzor

Veljavni ZSDU je v praksi zagotovo eden najpogostejših, hkrati pa najbolj nesankcioniranih kršenih slovenskih zakonov. Inšpekcijski nadzor nad uresničevanjem ZSDU je zaenkrat skrajno neučinkovit, kar kažejo tudi poročila republiškega inšpektorata za delo o številu in »teži« obravnavanih kršitev na tem področju. Vendar razlog ni samo v kadrovski »podhranjenosti« inšpekcijskih služb, temveč v veliki meri tudi v **neustreznosti sedanjih kazenskih določb v okviru ZSDU**, ki sicer predstavljajo praktično edino možno pravno podlago za konkretno in s sankcijami podprto ukrepanje inšpekcij za delo. Mnoge njegove sicer izrazito »kogentne« (zapovedujoče) norme namreč **sploh niso opredeljene in sankcionirane kot prekršek**.

Poleg drugih ukrepov, zlasti kadrovske okrepitve inšpektorata za delo, je torej učinkovitejši inšpekcijski nadzor v veliki meri pogojen tudi z ustreznimi spremembami in dopolnitvami ZSDU, o čemer je bilo zgoraj že govora posebej. Gre za to, da bo treba **vsako kogentno normo v tem zakonu tudi dosledno sankcionirati**, kajti v nasprotnem to v praksi ni »zakon« v pravem pomenu besede, ampak zgolj nekakšno nezavezujoče priporočilo.

2.3.4 Ustanovitev stalne arbitraže za reševanje soupravljaljskih sporov

Arbitražno reševanje t.i. soupravljaljskih sporov (spori v zvezi z ZSDU), kot zaenkrat edini pravno dopustni način reševanja tovrstnih sporov, se je v praksi izkazalo kot neučinkovito, kar je brez dvoma v največji meri posledica **neprimerne in pomanjkljive zakonske ureditve t. i. priložnostnih arbitraž**, oblikovanih na podlagi liste arbitrov, ki jo določi minister za delo. Te arbitraže se v roku 30 dni običajno ne uspejo niti konstituirati, če pa jim to vendarle uspe, takoj naletijo na vrsto drugih odprtih organizacijsko-tehničnih vprašanj (kdo je dolžan obveščati arbitre o njihovem imenovanju, kdo skliče konstitutivno sejo arbitražnega senata, kdo zagotavlja administrativ-

no podporo itd.). Iz teh razlogov bi vsekakor veljalo resno razmisliti o **ustanovitvi stalne arbitraže za reševanje sporov iz ZSDU pri MDDSZ**, kjer bi bila zagotovljena tudi vsa omenjena nujna »tehnično-organizacijska podpora«.

Do takrat pa bi bilo zelo pomembno **listo arbitrov**, ki jo je določil minister za delo, **pogosteje ažurirati**, kajti zaenkrat se soočamo s situacijo, ko mnoga na njej zapisana imena arbitrov tako na delodajalski kot na delojemalski strani iz takšnih ali drugačnih razlogov sploh niso več aktualna za to funkcijo, tako da je tudi to eden od pomembnih razlogov, zaradi katerih je danes težko priti že do ses-tave arbitražnega senata, kaj šele do dokončne arbitražne odločbe.

2.3.5 Sistematično spremljanje stanja na področju delavske participacije

Danes v Sloveniji nimamo institucij, ki bi bile pooblašene za **sistematično zbiranje podatkov in vodenje evidenc** o delujočih svetih delavcev in drugih institucij delavske participacije (predstavniki delavcev v NS, delavski direktorji), čeprav je bilo to izrecno predlagano že v prvi slovenski raziskavi o delavski participaciji iz leta 1996 (Analiza uresničevanja zakona o soupravljanju, ITEO). To pa pomeni, da nimamo nikakršnega pregleda nad stanjem in s tem tudi ne podlage za sprejemanje takšnih ali drugačnih razvojnih in drugih ukrepov. Zato bi bilo nadvse priporočljivo, da bi MDDSZ čim prej zagotovilo uveljavitev ustreznega **systema** za spremljanje stanja v Sloveniji v obravnavanem smislu, in sicer bodisi v okviru lastnih služb bodisi prek dodelitve koncesije določeni instituciji ali na drug ustrezen način. Če bi bila uveljavljena zgoraj predlagana posebna »agencija za razvoj ekonomske demokracije«, pa bi seveda lahko to nalogo prevzela ona.

Oktober, 2020

FINANČNA PARTICIPACIJA ZAPOSLENIH

Intervju z ekonomistko Federico Poli

Evropske kooperativne banke bližje strankam in manj predane finančnim špekulacijam

Mednarodni inštitut za združno ekonomijo »Euricse« je julija letos že enajstič zapored priredil simpozij na temo trajnostnih in kooperativnih financ. Priložnost sem izkoristil, da predstavim knjigo »Co-operative Banking Networks in Europe: Models and Performance« (Kooperativna bančna omrežja v Evropi: Modeli in performans), ki je avgusta 2019 izšla pri založbi Palgrave Macmillan. Podpisala jo je italijanska ekonomistka Federica Poli, ki na milanski Katoliški Univerzi predava s področja bančništva in financ.

Knjigo sem udeležencem simpozija predstavil prek digitalne platforme ter jo

med potekom ocenil za zelo zanimivo in poučno branje. Gre za strokovno objavo v

angleškem jeziku, ki jo priporočam vsakomur, ki želi boljše spoznati vlogo in

Piše:
dr. Mitja Stefancic

pomen mrežnih struktur na področju evropskih kooperativnih bank. Vsebino pogovora, ki sem ga vodil s Federico Poli v okviru omenjenega simpozija, bom na tem mestu strnil z namenom, da knjigo predstavim na preprost način.

Profesorica Poli, kako ste se odločili, da vaš raziskovalni trud posvetite analizi evropskih kooperativnih bank?

Začetni navdih sem dobila zahvaljujoč radovednosti, in sicer v želji, da podrobneje spoznam to vrsto bank. Radovednost me je spodbudila k temu, da se lotim proučevanja tako podobnosti kot razlik, ki obstajajo med kooperativnimi in standardnimi komercialnimi bankami. Raziskovalna pot, ki sem jo zaključila z objavo knjige, je bila pestra, občasno tudi naporna. Najtežji del oziroma ključni izziv je pri tem predstavljala težava pri zbiranju podatkov. Ampak trud je bil na koncu poplačan. Nabrala sem dovolj informacij o evropskih kooperativnih bančnih skupinah za izvedbo analize ter oblikovanja ugotovitev, ki so zaobjete v knjigi. Obžalujem le dejstvo, da nisem uspela pridobiti podatkov za nekatere pomembne trge, na primer za Španijo, kjer imajo kooperativne banke nekatere prepoznavne poslovne in organizacijske specifične.

Bi lahko na tem mestu strnili ugotovitve, ki jih podajate v knjigi »Kooperativna bančna omrežja v Evropi«?

Seveda. Sodobne kooperativne banke poslujejo v sklopu zelo razvejanega poslovnega omrežja, kar jim omogoča določene prednosti. V knjigi ugotavljam, da so kooperativne banke večinoma ohranile izvorne poslovne in organizacijske elemente, ki se na ravni posameznih držav ohranjajo tudi na

lokalni ravni. V Franciji in drugod po Evropi so kooperativne bančne skupine zelo prepoznavne na trgu. Francoske kooperativne skupine, kot so: Crédit Agricole, Banque Populaire-Casse d'Epargne in Crédit Mutuel, povsem enakovredno tekmujejo z najbolj uspešnimi komercialnimi bankami. Na podlagi njihove prepoznavnosti krojijo tržni uspeh. Na Finskem, kjer so si kooperativne banke zagotovile obsežen tržni delež na nacionalnem trgu, so take banke formalno združene v dve večji skupini – OP Financial in POP Bank Group. Slednji delujeta zelo homogeno, prepuščata pa tudi dovolj poslovne svobode tistim lokalnim kooperativnim bankam, ki želijo ohranjati določeno mero samostojnosti in se ne želijo povsem poistovetiti s strogo skupinsko logiko...

Kakšno pa je stanje v Italiji, to je država, kjer živite in kjer se udeležujete na raziskovalnem področju?

Italija je poseben primer. Italijansko gospodarstvo sloni pretežno na malih in srednjih podjetjih, za katere igrajo banke zelo pomembno vlogo, saj jih financirajo ter jim nudijo vse potrebne finančne storitve. V tem kontekstu se še zlasti odlikujejo italijanske kooperativne banke, ki se delijo na dve večji skupini – v skupino ljudskih bank (»banche popolari«) in v skupino zadružnih bank (»banche di credito cooperativo«). Za razliko od tega, kar sem zasledila po drugih evropskih državah, sta se v Italiji ti dve bančni skupini skozi desetletja razvijali ločeno, neodvisno ena od druge. Pri obeh poslovnih modelih lahko prepoznamo bodisi elemente uspeha bodisi nekatere šibkosti.

Skupino italijanskih zadružnih bank, ki je številčnejša, sestavljajo manjše krajevne zadružne banke, ki so po uradnih podatkih iz leta 2017 združevale nad milijon zadružnih članov. Število članov zadružnih bank se je v teku zadnjih let vseskozi večalo, medtem ko je v italijanskih ljudskih bankah znatno upadlo predvsem leta 2016 in je leta 2017 naposled znašalo le še kakih 500 tisoč članov. Predvsem ljudske banke so začutile posledice finančne krize, ki je na mednarodnih trgih nastopila med letoma 2007 in 2008. Z nastopom krize so postale očitne težave v upravljalnih modelih obeh skupin. Na podlagi novega zakonskega okvira so se ljudske banke preoblikovale v delniške družbe. Krajevne zadružne banke pa so se spojile v širše skupine in s tem posodobile upravljalni model, ne da bi pri tem

opustile vrednote zadružništva in vzajemnosti.

Je prepoznavnost kooperativnih bank zajamčena v vseh državah, ki ste jih proučili?

Za primerjalno analizo sem se poslužila bančnih podatkov avstrijskega, finskega, francoskega, italijanskega, nemškega in nizozemskega bančnega sistema. Večinoma se kooperativne banke v vseh teh državah precej razlikujejo od ostalih bank, ki imajo komercialno poslovno obliko in delniško lastništvo. Le v enem primeru sta struktura in poslovni model kooperativnih bank zelo podobna strukturi in modelu standardnih komercialnih bank, in sicer na Nizozemskem. Na Nizozemskem namreč posluje zelo uspešna kooperativna bančna skupina, Rabobank, ki je zelo prepoznavna na domačem trgu. Glede na obseg bančnih storitev in finančnega poslovanja je na istem mestu kot dva nizozemska bančna velika, to sta skupini ABN-AMRO in ING. Za razliko od obeh, Rabobank ni bila nacionalizirana zaradi posledic globalne finančne krize in niti ni potrebovala kapitalskih injekcij.

Rabobank je uspešna skupina, ki je zaslodela ne le na domačem trgu na Nizozemskem, ampak tudi drugod po Evropi. Sicer so se tudi v primeru te skupine v zadnjih obdobjih pojavile nekatere pomembne novosti. Kot je ugotovil De Graaf (2018), se je izobrazba menedžerjev Rabobank povečala še v zadnjih obdobjih. Kljub temu ostajajo želje zadružnih članov banke še vedno odločilnega pomena pri razvojnih smernicah in strateških izbirah te banke.

V knjigi omenjate razvoj novih hibridnih oblik kooperativnih bank.

Res, v Evropi je vse več hibridnih modelov tovrstnih bank, ki svoja kooperativna poslovna načela posodabljaajo na podlagi trendov, ki smo jim priča v sodobnem finančnem posredništvu. V knjigi opozarjam na dejstvo, da je nižja stopnja neodvisnosti krajevnih kooperativnih bank cena, ki jo slednje plačujejo zato, da so konkurenčne, a hkrati tudi sistemsko odporne. Skratka, večja odpornost kooperativnih bank sovпада z njihovo tržno prilagodljivostjo. Naj omenim dejstvo, da se nekatere skupine kooperativnih bank posvečajo uveljavljanju novih poslovnih oblik, kot je na primer množično financiranje »crowdfunding«. S platformami za množično financiranje us-

pešno sodelujejo predvsem kooperativne banke v severnih evropskih državah.

V čem se kooperativne banke pravzaprav razlikujejo v primerjavi z ostalimi finančnimi posredniki?

Iz analize, ki sem jo opravila na podlagi zbranih podatkov, izhaja pomen vloge kooperativnih finančnih omrežij za same banke kot tudi za koristnike bančnih storitev – to so podjetja, lokalne ustanove in gospodinjstva. Članstvo v solidnem kooperativnem omrežju lahko **bistveno pripomore k uspehu posamezne banke**. Slednja postane bolj učinkovita z vidika ponudbe produktov ter hkrati z vidika njenega finančnega doprinosu gospodarstvu na krajevni oz. regionalni ravni. Skratka, kljub težnji po delovanju znotraj večjih bančnih skupin in omrežij, kooperativne banke še vedno poslujejo skladno s prvotnimi cilji, na primer z namenom, da olajšajo dostop do finančnih resursov in storitev številnim subjektom, ki drugače ne bi imeli dostopa do posojil oz. do kakovostnih finančnih produktov. Na ta način zmanjšujejo tržne asimetrije in nepopolnosti na trgih, promovirajo kakovostno upravljanje s prihranki (Goglio in Catturani, 2018), ter bistveno pripomorejo k razvoju krajevnih gospodarstev (Birchall, 2013).

Katere koristi prinaša članstvo v kooperativnem bančnem mrežnem sistemu?

Koristi so za kooperativne banke številčne. Kot je podrobno obrazložil Marin (2016), taka omrežja opravljajo pomembno funkcijo nadzora nad posameznimi bankami. Točneje, znotraj širše skupine kooperativnih bank lahko krajevne banke koristijo možnost dodatnih pregledov, ki jih nad celotnim omrežjem izvaja enota, ki je za to pooblaščen znotraj skupine. To se nenazadnje odraža v **boljšem upravljanju s tveganji**.

Ob že omenjeni dejavnosti pa so omrežja ravno tako pomembna z vidika ustvarjanja socialnega kapitala, kar je za tovrstne finančne posrednike ključnega pomena pri minimiziranju napačnih izbir vodilnih menedžerjev in torej pri zagotavljanju učinkovite discipline nad samim menedžmentom.

V zadnjem poglavju knjige omenjate nekatere izzive, ki zadevajo kooperativne banke...

Digitalizacija bančnih storitev in bančništva nasploh zelo konkretno vpliva na razvoj posameznih kooperativnih bank, kooperativnih skupin in omrežij vsepovsod. Dodana vrednost kooperativnih bank se v primerjavi z ostalimi bankami odraža v vzajemnosti in v bližini, ki jo ponujajo koope-

rativnim članom ter ostalim strankam. V naslednjih letih bodo morale take banke oblikovati oziroma uveljaviti strategijo, ki bo bančno **digitalizacijo znala združiti s poslovno strategijo**, ki temelji na osebnih odnosih in ki jo v finančni literaturi označujejo s pojmom »relationship banking«.

Zaenkrat so kooperativne banke v povprečju manj tvegane in so v primerjavi s komercialnimi in investicijskimi bankami tudi manj predane finančnim špekulacijam. Tudi o tem je govora v moji knjigi. O njihovem nadaljnjem uspehu ali celo širitvi na evropskem trgu pa bo najbrž odločalo predvsem to, ali bodo take banke znale ohraniti etiko pri poslovanju in posodobiti lastno identiteto, ki sloni na vzajemnosti in na aktivni participaciji zadružnih članov pri določanju njihovih razvojnih smernic.

Sklici:

Birchall, J. (2013) *Finance in An Age of Austerity*. Edward Elgar.

De Graaf, F. J. (2018) *Competing Logics: Financialisation and a Dutch Cooperative Bank*. *Journal of Management History*, 24(3), 316–339.

Goglio, S. in Catturani, I. (2018) *The Way Forward for Cooperative Banks*. V: M. Migliorelli (Ed.) *New Cooperative Banking in Europe, Strategies for Adapting the Business Model Post Crisis*. Palgrave Macmillan.

Marin, M. (2016) *Organizational Form and Financial Stability: Lessons from Cooperative Banks in the US and UK*. *Banking and Finance Law Review*, 31(3), 513–546.

KREPITEV DRUŽBENE ODGOVORNOSTI PODJETIJ DO ZAPOSLENIH

Družbena odgovornost podjetij in vključevanje zaposlenih kot ključnih deležnikov

Družbena odgovornost podjetij prispeva k trajnostnemu razvoju, torej se poslovanje podjetja poleg ekonomskega cilja fokusira tudi na okoljske in družbene cilje. Gre za razvoj, ki si prizadeva vzdrževati ravnotežje med temi tremi stebri trajnostnega razvoja in pomeni pot k ravnovesju v družbi in naravi.

Ne gre le za okoljski razvoj, kakor se pogosto razume ta koncept, temveč predvsem za gospodarski in socialni razvoj, ki sta **uravnotežena med seboj in tudi z okoljem**, pri čemer ne smemo pozabiti na kulturo družbe kot podpornega stebra razvoja. Po **standardu družbene odgovornosti ISO**

26000 je družbena odgovornost podjetij (DOP) torej odgovornost organizacije za vplive svojih odločitev in dejavnosti na družbo in okolje, da s preglednim etičnim ravnanjem:

- prispeva k trajnostnemu razvoju
- upošteva pričakovanja deležnikov

- je v skladu z veljavno zakonodajo in mednarodnimi normami ter
- je integrirana v celotno organizacijo in jo izvaja v svojih odnosih (ISO 26000, 2010)

Upoštevanje pričakovanj deležnikov izhaja sicer tudi iz **širše deležniške teorije**,